

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ВИКОНАННЯ УХВАЛИ ПРО ЗДІЙСНЕННЯ ПРИВОДУ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Досліджено порядок застосування приводу під час досудового розслідування. Виокремлено проблемні питання, які виникають в практичній діяльності під час виконання ухвали слідчого судді про здійснення примусового супроводження особи до слідчого, прокурора, судді. Надано пропозиції з удосконалення кримінального процесуального законодавства в частині виконання ухвали про здійснення приводу, зокрема, запропоновано розробити спільну інструкцію, в якій передбачити порядок виконання ухвали про здійснення приводу. З'ясовано, що положення КПК України, в яких унормовано порядок розгляду клопотання про здійснення приводу, перебувають в системному зв'язку з нормами, якими передбачено застосування такого заходу забезпечення кримінального провадження, як виклик слідчим, прокурором. Здійсненню приводу підозрюваного, обвинуваченого або свідка має передувати їх виклик, зокрема, з урахуванням вимоги про те, що особа має отримати повістку про виклик або бути повідомленою про нього іншим шляхом не пізніше ніж за три дні до дня, коли вона зобов'язана прийти за викликом. Наголошено, що слідчий чи прокурор зазвичай зацікавлені у присутності особи, а не в тому, щоб створювати для неї якісь незручності у вигляді накладення грошового стягнення чи приводу. Крім того, такі заходи вимагають від слідчого здійснення додаткової роботи (складення клопотання, подання його до суду тощо), а значить йому простіше перенести час виклику, ніж здійснювати необхідні процедури. Зазначені нижче заходи реагування на неприбуття особи за повісткою зазвичай застосовуються, коли слідчий не може забезпечити явку особи звичайними заходами. Зроблено висновок, що дослідження порядку виконання ухвали про здійснення приводу дає змогу констатувати, що окремі законодавчі положення з цього питання залишаються неврегульованими та вимагають формування відповідних пропозицій з їх удосконалення.

Ключові слова: заходи забезпечення кримінального провадження, привід, проникнення до житла чи іншого володіння особи, спеціальні засоби, ухвала слідчого судді.

The order of application of the drive during the pre-trial investigation is explored. The problematic issues that arise in the practical activity during execution of the decision of the investigating judge on implementation and forced attendance of the person to the investigator, prosecutor and judge are identified. Proposals on improvement of criminal procedural legislation in the part of implementation of the decision on the implementation of the case are given; in particular, it is proposed to develop a joint instruction, in which the order of execution of the decision on the implementation of the drive is to be provided. It is clarified that the provisions of the CPC of Ukraine, which regulate the procedure for reviewing the application for implementation of the cause, are systematically linked to the norms that provide for the application of such a measure for the provision of criminal proceedings, as a challenge by the investigator, the prosecutor. The conduct of a suspect, accused or witness statement must precede their challenge, in particular, with the requirement that the person should receive a call for a call or be notified of it by

© ФОМІНА Т.Г. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 (Харківський національний університет внутрішніх справ)

© АБЛАМСЬКИЙ С.Є. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 (Харківський національний університет внутрішніх справ)

another way no later than three days before the day when he is obliged to arrive at the call. It is noted that an investigator or prosecutor is usually interested in the presence of a person, and not in order to create for her some inconvenience in the form of imposing a pecuniary charge or a charge. In addition, such measures require the investigator to carry out additional work (filing a petition, lodging it with the court, etc.) which means it is easier for him to delay the call than to carry out the necessary procedures. The following measures to respond to a non-arrival person are usually used when the investigator cannot provide the appearance of a person by usual means. It is concluded that the study of the order of execution of the decision on the implementation of the case makes it possible to state that certain legislative provisions on this issue remain unresolved, which require the formation of appropriate proposals for their improvement.

Key words: *measures to ensure criminal proceedings, drive, penetration into the housing or other possession of a person, special means, definition of the investigating judge.*

Вступ. Багаторічні пошуки запровадження дієвих засобів розслідування кримінальних правопорушень сприяли законодавчому закріпленню нових інститутів формування доказів у кримінальному провадженні. Одним із таких є процесуальний інститут заходів забезпечення кримінального провадження, що, безумовно, є досить вагомим кроком на шляху досягнення завдань кримінального провадження.

Аналіз офіційної звітності суддів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження свідчить про те, що слідчі судді розглянули клопотання слідчого про застосування приводу (до підозрюваного та свідка) у 2015 р. – 2225, у 2016 р. – 1895, у 2017 р. – 1553 [1]. Як бачимо, в практичній діяльності доволі часто вирішується питання про здійснення приводу, що й зумовлює необхідність дослідження порядку виконання ухвали про здійснення приводу під час досудового розслідування.

Стан дослідження. Дослідження окремих аспектів порядку застосування приводу здебільшого здійснюється в межах з'ясування питань примусу в кримінальному процесі або під час вивчення проблем обрання заходів забезпечення кримінального провадження. Цим проблемам присвятили свої праці такі вчені, як Ю.П. Аленін, Р.І. Благуга, Ю.М. Грошевий, Г.К. Кожевников, В.Т. Нор, М.А. Погорецький, Д.О. Савицький, О.Ю. Татаров, Л.Д. Удалова, О.Г. Шило, В.І. Фаринник та інші. Отже, сучасні правозастосовні реалії вимагають більш конкретного вивчення окремих видів заходів забезпечення кримінального провадження і, відповідно, висвітлення на науковому рівні порядку застосування приводу.

Постановка завдання. Метою даної статті є виокремлення проблемних питань порядку застосування приводу під час досудового розслідування та надання пропозицій з удосконалення кримінального процесуального законодавства в частині здійснення примусового супроводження особи до слідчого, прокурора, судді.

Результати дослідження. Відповідно до вимог КПК України учасники кримінального провадження зобов'язані з'являтися за викликом слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, якщо ж з поважних причин вони не можуть з'явитися, то повинні повідомити про це відповідну посадову особу. Невиконання зазначеного обов'язку є підставою для застосування приводу до підозрюваного, обвинуваченого, свідка. Слід визнати правоту В.В. Назарова, який зазначив, що кримінальний процесуальний закон має закріплювати норми, які дозволяли б ретельно та оперативно вирішувати завдання примусового доставляння до слідчого, прокурора учасників процесу, які ухиляються від явки за викликом [2, с. 67].

Якщо в матеріалах кримінального провадження буде наявне підтвердження отримання підозрюваним, обвинуваченим, свідком повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом, однак останні не з'явилися, слідчий, прокурор мають право звернутися до слідчого судді з клопотанням про здійснення приводу. Згідно з ч. 1 ст. 140 КПК привід полягає у примусовому супроводженні особи, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, до місця її виклику в зазначений в ухвалі час. Примус під час здійснення приводу проявляється в тому, що особа без її волі доставляється в потрібне місце. Привід може бути застосовано винятково до підозрюваного, обвинуваченого або свідка. При цьому привід свідка не може бути застосований до неповнолітньої особи, вагітної жінки, інвалідів першої або другої груп, особи, яка одноосібно виховує дітей віком до шести років або дітей-інвалідів, а також осіб, які не можуть бути допитані як свідки.

Слід погодитись з В. Фаринником у тому, що обмеження кола осіб, до яких може бути застосовано привід, ускладнює розслідування. Наприклад, з метою протидії розслідуванню поширеними є випадки ухилення від явки цивільного відповідача, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, законних представників підозрюваного, обвинуваченого. У зв'язку з цим, на слушне переконання правника, вбачається за необхідне внесення змін до КПК України, які б передбачили можливість застосування приводу щодо вказаної категорії учасників кримінального провадження [3, с. 80]. У науковій літературі також указується на необхідність передбачення можливості застосування приводу до потерпілого та його представника, цивільного позивача, відповідача та їх представників, законного представника підозрюваного, обвинуваченого, а також експерта, запрошеного для надання роз'яснень підготовленому ним висновку [4, с. 160].

Слід враховувати також ту обставину, що положення КПК України, в яких унормовано порядок розгляду клопотання про здійснення приводу, перебувають в системному зв'язку з нормами, якими передбачено застосування такого заходу забезпечення кримінального провадження, як виклик слідчим, прокурором. Здійсненню приводу підозрюваного, обвинуваченого або свідка має передувати їх виклик, зокрема, з урахуванням вимоги про те, що особа має отримати повістку про виклик або бути повідомленою про нього іншим шляхом не пізніше ніж за три дні до дня, коли вона зобов'язана прибути за викликом.

Відповідні положення закріплені в КПК України, зокрема, згідно зі ст.133 КПК України слідчий чи прокурор під час досудового розслідування мають право викликати особу, якщо є достатні підстави вважати, що вона може дати показання, які мають значення для кримінального провадження, або її участь у процесуальній дії є обов'язковою.

Відповідно до п. 1 ч. 2 ст. 66 КПК України свідок зобов'язаний прибути за викликом до слідчого, прокурора; а у п. 1 ч. 7 ст. 42 КПК України передбачено, що підозрюваний, обвинувачений зобов'язаний прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості прибути за викликом у призначений строк заздалегідь повідомити про це зазначених осіб.

У ст. 138 КПК України визначено поважні причини неприбуття особи на виклик. Аналіз змісту даних положень свідчить про те, що зайнятість на роботі, перебування на навчанні, наявність інших планів на день або подібні обставини не є поважними причинами, що дозволяють не з'являтися за викликом слідчого. Водночас у разі труднощів з прибуттям на виклик у певний час майже завжди існує можливість зв'язатися із слідчим по телефону (який має бути зазначений в повістці) та пояснити йому обставини, що перешкоджають прибуттю, і узгодити інший час. Здебільшого слідчий може «піти на зустріч» особі та перенести час виклику.

Слід мати на увазі, що слідчий чи прокурор зазвичай зацікавлені у присутності особи, а не в тому, щоб створювати для неї якісь незручності у вигляді накладення грошового стягнення чи приводу. Крім того, такі заходи вимагають від слідчого здійснення додаткової роботи (складення клопотання, подання його до суду тощо), а значить йому простіше перенести час виклику, ніж здійснювати необхідні процедури. Зазначені нижче заходи реагування на неприбуття особи за повісткою зазвичай застосовуються, якщо слідчий не може забезпечити явку особи звичайними заходами.

У практичних працівників постає питання, скільки разів необхідно викликати особу, перш ніж до неї буде застосований привід? Вважаємо, що це питання є не зовсім коректним. Свого часу ще В.М. Корнуков наголошував, що можливість застосування приводу визначається не кількістю викликів, а фактом неприбуття викликаної особи за відсутності на те поважних причин [5, с. 93]. Натомість в КПК України не закріплено вимоги щодо фіксації кількості фактів неприбуття свідка, підозрюваного, обвинуваченого на виклик без поважної причини. Вважаємо, що дана прогалина повинна бути усунена на законодавчому рівні, зокрема, шляхом додавання до ст. 139 КПК України положення про те, що неприбуття свідка, підозрюваного, обвинуваченого на виклик без поважної причини більш як два рази є підставою для застосування приводу.

Згідно з ч. 1 ст. 143 КПК України виконання ухвали про здійснення приводу може бути доручене відповідним підрозділам органів Національної поліції, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, Національного антикорупційного бюро України або Державного бюро розслідувань. Зауважимо, що законодавець на вказує, яким саме «відповідним підрозділам» може бути доручено виконання ухвали про здійснення приводу. Вивченням матеріалів судової практики встановлено, що слідчі судді, судді виконання ухвали про здійснення приводу покладають зазвичай на певний відділ поліції, при цьому не конкретизуючи, який саме підрозділ буде безпосередньо виконувати ухвалу. На практиці ухвала про здійснення приводу найчастіше виконується оперативними працівниками, рідше – дільничними офіцерами поліції.

Слід врахувати, що згідно з пунктом 3 розділу II Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції, затвердженої Наказом МВС України від 28.07.2017 р. № 650, дільничний офіцер поліції з метою виконання своїх обов'язків може залучати групи реагування патрульної поліції для надання допомоги, зокрема, під час виконання ухвал суду про привід свідків та підозрюваних до суду та в інших необхідних випадках за погодженням з керівництвом патрульної поліції територіального (відокремленого) підрозділу поліції [6].

Для забезпечення швидкого досудового розслідування доцільно, щоб привід виконували ті працівники, які здійснюють оперативне супроводження матеріалів справи, або ті, які є членами слідчо-оперативної групи. Часто така необхідність виникає під час розслідування резонансних злочинів або злочинів, вчинених організованою групою, де її співучасниками створюються різні перешкоди здійсненню досудового розслідування.

Зауважимо, що сьогодні немає єдиного порядку виконання ухвали про здійснення приводу відповідними підрозділами органів НП України, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, НАБУ або ДБР. Це пов'язано з тим, що Інструкція про порядок виконання постанов прокурорів, суддів, слідчих, органів дізнання і ухвал судів про привід підозрюваних, обвинувачених, підсудних, свідків і потерпілих, затверджена Наказом МВС України № 864 від 28.12.1995 р. втратила свою чинність ще в 2009 році [7]. Натомість нової інструкції, в якій був би унормований порядок виконання ухвали про здійснення приводу, не прийнято. З огляду на це в практичній діяльності виникає багато питань, пов'язаних зі здійсненням примусового супроводження особи до слідчого, прокурора, судді.

Ефективність виконання приводу багато в чому залежить від того, наскільки детально в законі регламентований порядок його застосування. Проблемна ситуація може виникнути, коли особа, яка підлягає приводу, відмовляється від добровільного прибуття до місця виклику. У такому разі виникає питання, якими повноваженнями наділений оперативний працівник або дільничний офіцер поліції під час виконання ухвали слідчого судді? Згідно з ч. 3 ст. 143 КПК України у разі невиконання особою, що підлягає приводу, законних вимог щодо виконання ухвали про здійснення приводу, до неї можуть бути застосовані заходи фізичного впливу, які дають змогу здійснити її супроводження до місця виклику.

Відповідно до ч. 2 ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію» фізичним впливом є застосування будь-якої фізичної сили, а також спеціальних прийомів боротьби з метою припинення протиправних дій правопорушників. У ч. 1 ст. 44 Закону України «Про Національну поліцію» наведено перелік підстав, за наявності яких поліцейський може застосовувати фізичну силу, в тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою). Ними є: 1) забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб; 2) припинення правопорушення; 3) затримання особи, яка вчинила правопорушення. Отже, у вказаній статті немає такої підстави, як здійснення приводу особи, яка відмовляється від добровільного прибуття до місця її виклику. У зв'язку з цим вважаємо, що положення Закону України «Про Національну поліцію» слід узгодити із нормами КПК України.

Принагідно звернути увагу на те, що в ст. 143 КПК України не вказується про можливість застосування спеціальних засобів, тим паче про можливість застосування вогнепальної зброї під час виконання рішення про привід. Тим часом на практиці під час примусового супроводження особи одночасно із застосуванням фізичної сили може виникнути потреба у застосуванні спеціальних засобів, зокрема, кайданків та інших засобів обмеження рухомості. В такому разі насамперед йдеться про привід підозрюваного, обвинуваченого, а не свідка. Наприклад, використання заходів фізичного впливу може бути ускладненим або об'єктивно неможливим у ситуаціях, коли особа, яка підлягає приводу, має гарну фізичну підготовку, володіє прийомами самозахисту, або місце знаходження особи, яка підлягає приводу, віддалено від органу, куди вона має з'явитися, у зв'язку з чим примусове супроводження такої особи може відбуватися декілька годин. У зв'язку з цим нагальним питанням є необхідність в перегляді положення п. 1 ч. 3 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію» (якою регламентовано можливість застосування таких спеціальних засобів, як кайданки та інші засоби обмеження рухомості), а також ст. 143 КПК України в частині можливості застосування під час виконання ухвали про здійснення приводу спеціальних засобів.

Під час виконання ухвали про здійснення приводу може виникнути питання щодо можливого проникнення до житла чи іншого володіння особи, щодо якої ухвалено рішення слідчого судді, суду про привід. Як зауважує Д.О. Савицький, працівники поліції можуть зіткнутися з тим, що їм буде відмовлено в проникненні до житла або іншого володіння, в якому знаходиться особа, яка підлягає приводу. У таких випадках особа, якій доручено виконання приводу, має право увійти до житла підозрюваного, обвинуваченого, свідка, які ухиляються від явки за викликом,

лише за їх згодою. За відсутності такого вони можуть бути «захоплені» і доставлені до ініціатора виклику лише за межами житла. Це положення поширюється і на ті випадки, коли така особа перебуває в житлі інших осіб (друзів, родичів). За таких обставин доставлення осіб, які ухиляються від явки до органу, що здійснює кримінальне провадження, стає проблематичним. Тоді за допомогою приводу не буде забезпечений нормальний перебіг кримінального провадження. Виходом із цієї ситуації, на думку Д.О. Савицького, є визнання підставою проникнення до житла чи до іншого володіння особи ухвали слідчого судді про здійснення приводу [4, с. 163].

З одного боку, слід підтримати автора, оскільки ця проблема повинна вирішуватися на законодавчому рівні, у зв'язку з чим в КПК доречно передбачити засоби, які б дали змогу оперативно супроводжувати до слідчого, прокурора або суду осіб, які ухиляються від явки. Одночасно недоторканість житла та іншого володіння особи гарантується ст. 30 Конституції України, а в ст. 13 КПК України закріплено одну із засад кримінального провадження – недоторканість житла чи іншого володіння особи, згідно з якою не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим судовим рішенням, крім випадків, передбачених КПК.

Отже, на законодавчому рівні передбачено лише два випадки, коли на підставі ухвали слідчого судді, суду можна проникнути до житла чи іншого володіння особи без згоди особи, яка ним володіє: 1) з метою огляду; 2) з метою обшуку. І лише у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, слідчий, прокурор має право до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи. Однак проникнення до житла чи іншого володіння особи на підставі ухвали слідчого судді, суду з метою приводу ані в Конституції України, ані в КПК України не передбачено.

В практичній діяльності підняте питання має досить проблемний характер, оскільки не має свого вирішення. В ситуації, коли особа, яка підлягає приводу, відмовляється виконувати вимоги ухвали про здійснення приводу та не допускає до свого житла, оперативні працівники повинні знаходитись біля квартири або будинку підозрюваного в «очікуванні», коли особа покине своє приміщення. І лише після того, як особа покине межі свого житла, виконавці ухвали про здійснення приводу зможуть примусово супроводжувати її до слідчого, прокурора, судді.

Варіантом вирішення даної проблеми є закріплення на законодавчому рівні (ст. 30 Конституції України, ст.ст. 13, 143 КПК України) можливості проникати до житла чи іншого володіння особи на підставі ухвали слідчого судді, суду в разі відмови особи, яка підлягатиме приводу, виконувати ухвали.

Ще одним проблемним питанням є відсутність в законі положення стосовно встановлення часових меж (часу доби), протягом яких допускається виконання приводу. З приводу цього варто взяти до уваги вимоги ст. 223 КПК України щодо заборони проводити слідчі (розшукові) дії в нічний час (з 22 до 6 години), крім невідкладних випадків. Вбачається цілком логічно передбачити аналогічні правила під час виконання ухвали суду про здійснення приводу. Такий висновок обґрунтовується тим, що здебільшого свідок, підозрюваний доставляється саме для проведення слідчих (розшукових) дій. Якщо законом заборонено їх проведення у нічний час, то і виконання приводу в цей період доби також є недоцільним. Водночас слід наголосити, що з метою забезпечення ефективного проведення процесуальних дій за участю свідка або підозрюваного слідчий має заздалегідь узгодити з працівниками, які будуть виконувати ухвалу суду, час доставлення особи.

Окремо звернемо увагу, що в КПК України не передбачений порядок оформлення виконання ухвали про привід. На практиці за результатами приводу часто складається рапорт, у якому працівник, що виконував привід, указує дату та час доставлення особи до слідчого або прокурора, зазначає про умови доставлення особи, чи мало місце застосування заходів фізичного впливу тощо. Отже, оформлення виконання приводу рапортом вважається допустимим, однак, на думку окремих правників, доцільно було б складати відповідний протокол [8, с. 182].

Особа, доставлена приводом, передається слідчому. Вважаємо, що працівник, який здійснив привід особи до слідчого, повинен забезпечити її присутність до того часу, який зазначений в ухвалі про здійснення приводу.

Іноді ухвалу про здійснення приводу виконати неможливо. Згідно з вимогами ч. 4 ст. 143 КПК України у разі неможливості здійснення приводу особа, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, повертає її до суду з письмовим поясненням причин невиконання. Серед причин невиконання ухвал суду про здійснення приводу слід виділити такі: неможливість встановити особу за місцем проживання (частіше це стосується свідків); відсутність підозрюваного, щодо якого

обраний запобіжний захід, не пов'язаний з триманням під вартою та домашнім арештом, за місцем проживання; хвороба свідків на час виконання ухвали тощо.

Про хворобу, а також інші обставини, що фактично перешкоджають виконанню приводу (довгочасна непередбачена перерва в русі транспорту, хвороба члена родини або наявність малолітніх дітей та неможливість доручити кому-небудь нагляд за ними тощо), оперативні працівники повинні негайно оповістити слідчого.

На жаль, в практичній діяльності трапляються випадки невиконання приводу з суб'єктивних мотивів виконавців ухвали, коли таке невиконання супроводжується формальним підходом до виконання приводу. Така ситуація має місце, коли працівники складають рапорт про неможливість виконання приводу «не виходячи з кабінету», вказуючи будь-яку причину неможливості його виконання. Зрозуміло, що така ситуація є неприпустимою, оскільки стає підставою для не проведення процесуальних дій зі свідком, підозрюваним і таким чином спричиняє затягування досудового розслідування. Крім того, слідчому потрібно знову складати клопотання про здійснення приводу, звертаючись до слідчого судді, що, звісно, зумовлює низку проблем як організаційного, так і тактичного характеру. У такому разі, на переконання окремих правників, прокурору необхідно ініціювати питання щодо притягнення до відповідальності за невиконання ухвали суду про здійснення приводу, насамперед працівників правоохоронних органів, яким доручено його здійснення, шляхом внесення відповідного подання [9, с. 41]. Дійсно, вважаємо, що за кожним фактом «зриву» здійснення приводу з вини працівників, які виконують ухвалу, повинні проводитись службові перевірки, а до винних вживатися заходи дисциплінарного впливу. Однак дисциплінарне покарання працівників, які не виконали привід, не сприятиме здійсненню швидкого та повного розслідування кримінальних правопорушень. Цілі, для досягнення яких викликалися особи, досягнуті не будуть, оскільки слідчому насамперед потрібна їх присутність під час проведення процесуальних дій. Тому беззаперечно, що успішне виконання завдань досудового розслідування залежить від ефективної взаємодії слідчого з працівниками інших підрозділів органів Національної поліції, зокрема під час застосування приводу.

Висновки. Дослідження порядку виконання ухвали про здійснення приводу дає змогу констатувати, що окремі законодавчі положення з цього питання залишаються неврегульованими та вимагають формування відповідних пропозицій з їх удосконалення. По-перше, враховуючи те, що в практичній діяльності виникає багато питань, пов'язаних зі здійсненням примусового супроводження особи до слідчого, прокурора, судді, є потреба в розробленні та прийнятті спільної інструкції Національної поліції, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань, в якій передбачити порядок виконання ухвали про здійснення приводу. По-друге, беручи до уваги те, що під час здійснення приводу часто виникає потреба у застосуванні спеціальних засобів, слід переглянути положення п. 1 ч. 3 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію» (якою регламентовано можливість застосування таких спеціальних засобів, як кайданки та інші засоби обмеження рухомості), а в положеннях ст. 143 КПК України передбачити можливість застосування під час виконання ухвали про здійснення приводу спеціальних засобів. По-третє, вважаємо за необхідне закріпити на законодавчому рівні, а саме в ст. 30 Конституції України та статтях 13, 143 КПК України, можливість проникати до житла чи іншого володіння особи на підставі ухвали слідчого судді, суду в разі відмови особи, яка підлягатиме приводу, виконувати ухвалу. Вважаємо, що запропоновані нами зміни неодмінно слугуватимуть підвищенню ефективності виконання ухвали про здійснення приводу та усунуть окремі проблеми правозастосовних реалій.

Список використаних джерел:

1. Звіт суддів першої інстанції про результати розгляду матеріалів кримінального провадження за 2015-2017 рр. Форма № 1-1. Розділ 5. Сайт «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/.
2. Назаров В.В. Правове регулювання приводу в Кримінально-процесуальному кодексі України. *Наук. вісник НАВСУ*. 2004. С. 66–74.
3. Фаринник В. Виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід: процесуальні проблеми застосування та шляхи їх вирішення. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2014. № 4 (37). С. 77–84.
4. Савицький Д.О. Підстави та процесуальний порядок застосування приводу у кримінальному провадженні. *Юридичний часопис національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 158–163.

5. Корнуков В.М. Меры процессуального принуждения в уголовном судопроизводстве. Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1978. 135 с.

6. Інструкція з організації діяльності дільничних офіцерів поліції: Наказ МВС України від 28.07.2017 р. № 650 / База даних «Законодавство України». *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17>.

7. Інструкція про порядок виконання постанов прокурорів, суддів, слідчих, органів дізнання і ухвал судів про привід підозрюваних, обвинувачених, підсудних, свідків і потерпілих: Наказ МВС України від 28.12.95 р. № 864 / База даних «Законодавство України». *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0014-96>.

8. Поліщук Л.І. Проблемні питання застосування та здійснення примусового приводу в кримінальному процесі. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2009. № 22. С. 175–183.

9. Рогатюк І.В. Виконання ухвали про здійснення приводу як передумова оперативного розгляду кримінальних проваджень. *Вісник прокуратури*. 2013. № 2. С. 38–42.

УДК 343.163

ЦИГАНОК С.В.

ПРАВОВИЙ СТАТУС ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПРОКУРАТУРИ

У статті проведений аналіз механізмів практичної реалізації захисту фінансових інтересів Європейського Союзу шляхом вивчення специфіки створення нового незалежного органу по розслідуванню фінансових злочинів проти інтересів ЄС – Європейської прокуратури. Автором обґрунтована актуальність створення такого органу, розглянуті основні його повноваження та принцип поділу повноважень між Євроюстом, Європолем та ОЛАФ. З'ясовано, що єдиним компетентним органом, що має повноваження у сфері порушення, розслідування, винесення обвинувачення винним особам за кримінальні злочини проти фінансових інтересів ЄС, корупційних дій та шахрайства, є Європейська прокуратура. До цього часу такі повноваження мали правоохоронні органи кожної країни – учасниці ЄС і це негативним чином впливало на розслідування злочинів, які вчинялися на територіях цих країн. Наголошено, що якщо Європейська прокуратура взяла на себе кримінальне розслідування, національні органи утримаються від проведення власного розслідування цього злочину. Вони також повинні будуть повідомляти ЄП про будь-яку відповідну злочинну поведінку. Зроблено висновок, що повноваження Європейської прокуратури обмежені вузькою сферою, а саме сферою фінансових злочинів проти ЄС, тобто діяльність прокуратури буде направлена не на захист інтересів країн-членів, а саме на захист інтересів ЄС; будь-яке розширення зазначеної компетенції, наприклад, включення тяжких злочинів, що мають транскордонний характер, вимагає одностайного рішення Європейської Ради; ЄП є спільним, єдиним органом, який має повноваження по кримінальному переслідуванню по зазначеним вище справам, як на території ЄС, так і на території країн – членів ЄС, що дали свою згоду.

Ключові слова: *Європейська прокуратура, Європейський Союз, правовий статус, повноваження, фінансові злочини.*

The article analyzes mechanisms for the practical realization of the protection of the financial interests of the European Union by studying the specifics of the creation of a new independent body for the investigation of financial crimes against the interests of

© ЦИГАНОК С.В. – кандидат юридичних наук, докторант (Науково-дослідний інститут публічного права)